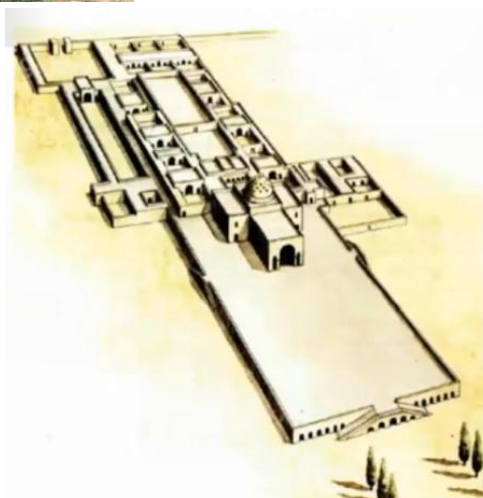
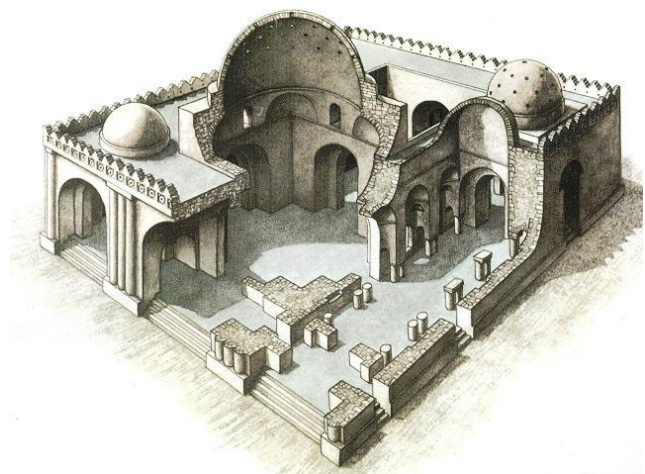
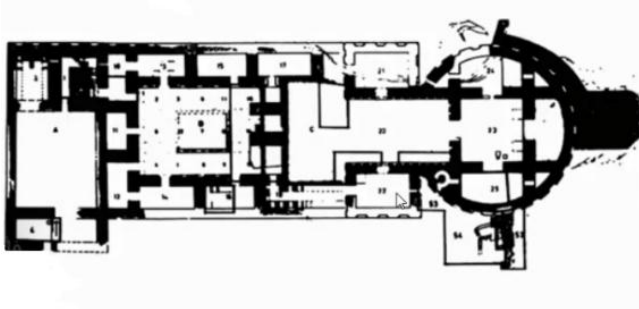

"معماری ایران پیش از اسلام : معماری دوره ساسانیان"

معماری دوره ساسانیان (224 تا 651 میلادی):

مقر اولیه ساسانیان شهر **اردشیر خوره (گور یا فیروز آباد)** (امروزی) است و پایتخت های آنان شهر **تیسفون (عراق)** و **استخر**^۱ بود. این دوره، آخرین دوره قبل از ظهور اسلام در ایران است. ساسانیان، آخرین نسل از آریایی تبارهایی هستند که در ایران به حکومت رسیدند.^۲

مؤسس این سلسله، **اردشیر پاپکان** بود. او موفق شد ایران را متحد کند. در زمان پسر اردشیر، یعنی **شاپور ساسانی**، ایرانیان رومیان را در سه جنگ شکست داده و به تدریج امپراتوری را گسترش می دهند؛ به طوری که در زمان **خسرو پرویز** بزرگترین امپراتوری ایران را شاهدیم. در زمان **یزدگرد سوم**، آخرین پادشاه ساسانی، **عمر** به ایران حمله می کند و امپراتوری ساسانی سقوط کرده و حکومت بنی امیه و بنی عباس روی کار می آید.

شهر دارابگرد، نزدیکی داراب فارس:

شهری دایره ای است در زمان اشکانی^۳. البته اصالت این شهر به زمان هخامنشیان برمی گردد و در دوران ساسانیان هم بخش هایی به آن افزوده می شود. این شهر **کاملاً دایره ای** است (برخلاف هترا و مرو که مدور بودند). سیستم دفاعی این شهر **خندق و بارو** است و در مرکز شهر، بخش **ارگ (حکومتی شهر)** قرار دارد.

کاخ (اتشکده)^۴ فیروز آباد، 224م، فیروز آباد فارس:

نام های دیگر این کاخ **بارین، کاخ اردشیر** و **رام اردشیر** است. این کاخ بیرون شهر گور، در کنار یک **برکه طبیعی** قرار دارد. مصالح کاخ از مصالح اصلی ساسانیان یعنی **سنگ لاشه** است. کاخ طرحی **برون گرا** دارد و **متقارن** است. این بنا، **بزرگترین بنای سنگ لاشه** تا آن زمان در ایران است.

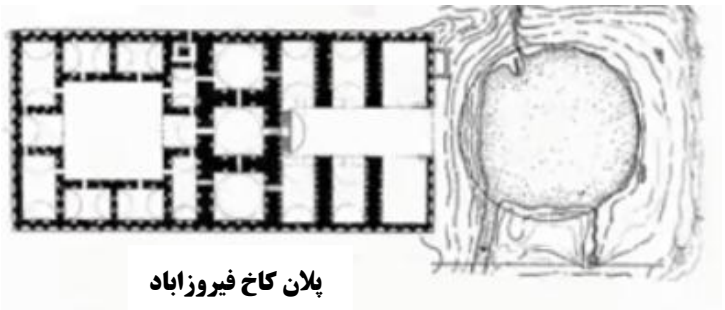
^۱ استخر شهری بین تخت جمشید و پاسارگاد است

^۲ اولین آریایی ها مادها، دومین هخامنشیان و سومین آن ها اشکانیان بودند

^۳ از دیگر شهرهای مدور در دوره اشکانیان، شهر مرو و هترا است که در بخش معماری اشکانیان مورد بررسی قرار گرفته اند.

^۴ عده ای معتقدند این اثر کاخ است و برخی مانند استاد پیرنیا معتقدند این اثر **معبد** یا آتشکده بوده است.

در کاخ فیروزآباد، اولین سلسله مراتب ایوان منتهی به گنبدخانه را داریم. سلسله مراتب فضاها در این کاخ عبارتند از: **برکه طبیعی^۵، ایوان اصلی، گنبدخانه و حیاط دو ایوانی.** ایوان ها طاق مازه دار و گنبد ها دارای گوشه سازی **فیلپوش** هستند و دارای **هورنو** بوده اند. دور تا دور پلان، **کوردری^۶** دارد و تزئینات فضای داخلی، **گچ بری** است با **نقوش دروازه های مصر** که مشابه آن را در دروازه های تخت جمشید می بینیم.

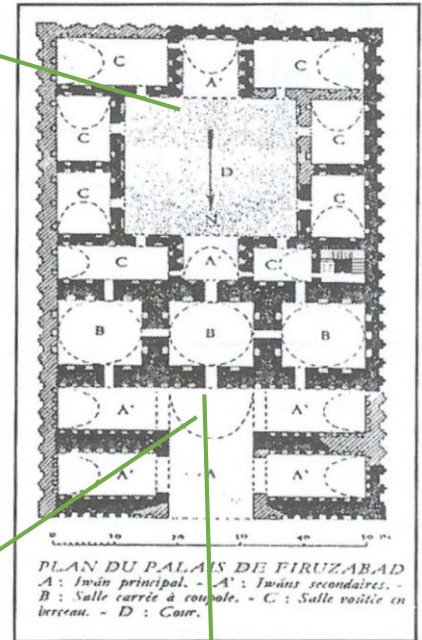

پلان کاخ فیروزآباد

^۵ از دیگر آثار **معماری ساسانی** که رو به برکه طبیعی ساخته شده می توان به **آتشکده آذر گشنسب و طاق بستان** اشاره کرد.
^۶ طاق نمایی که کور است و پشتش بسته است را کوردری می گویند که هم نقش پشت بند داشته و هم تزئیناتی (ایجاد سایه روشن) بودند.

ایوان اصلی کاخ فیروزآباد

حیاط دو ایوانی

اولین سلسله مراتب ایوان منتهی به گنبدخانه در کاخ فیروزآباد

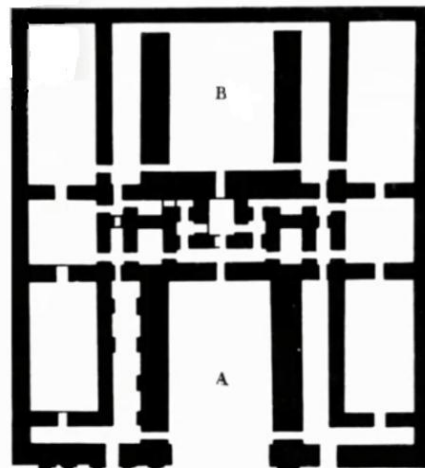
پوشش گنبدی کاخ

ایوان مدائن (کاخ کسری)، 241 م. تیسفون، بغداد عراق :

این اثر تنها یک طاق خشتی^۷ است. در واقع بزرگترین طاق گهواره ای خشتی جهان است که دهانه آن 25 متر، ارتفاع آن 40 متر و عمق 50 متر دارد. احتمالاً عمل کرد آن، دروازه ورودی به شهر تیسفون یا مدائن بوده است. دیوارهای طرفین طاق، نقش پشت بند را بازی می کنند. تنها این طاق خشتی متعلق به دوران ساسانی است. پشت آن یک کاخ وجود داشته که احتمالاً متعلق به دوران اشکانی بوده است. بعد از خراب کردن کاخ اشکانی، این دیوار طاق دار ساخته می شود.

طاق دارای سه طبقه نماسازی کاذب است که از معماری رم به جهت مردم وار کردن نما الهام گرفته شده است. تزئینات آن گچی است و دارای نقوش متنوع یونانی، رومی و انسانی و حیوانی است. برخی معتقدند در دوره های بعدی جلوی آن یک صفه و باغ ساخته شده است.

پلان و بازسازی سه بعدی ایوان مدائن

پی آن از سنگ لاشه است⁷